

Mycklinge 5:1

Arkeologisk utredning etapp 2

Mycklinge 5:1, Tillberga socken, Västerås kommun, Västmanland, Västmanlands län

SAU rapport 2019:11

Fredrik Thölin

SOCIETAS
ARCHAEOLOGICA

UPSALIENSIS

Mycklinge 5:1

Arkeologisk utredning etapp 2

Mycklinge 5:1, Tillberga socken, Västerås kommun, Västmanland, Västmanlands län

SAU rapport 2019:11

Fredrik Thölin

SOCIETAS
ARCHAEOLOGICA

UPSALIENSIS

SAU rapporter 2019:11
ISSN 1652-9448
©SAU 2019

UTGIVNING OCH DISTRIBUTION

Societas Archaeologica Upsaliensis
Thunbergsvägen 5B, 752 38 Uppsala
post@sau.se
www.sau.se

TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Länsstyrelsens dnr och datum för tillstånd:

431-5130-2018, 2018-10-31

SAU:s projektbeteckning: 1223

Företagare: Gunnar Larsson, Abergå byar

Belägenhet

LANDSKAP: Västmanland

LÄN: Västmanland

KOMMUN: Västerås

SOCKEN: Tillberga

FASTIGHET: Mycklinge 5:1

KOORDINATER: E 595252, N 6615196

HÖJD: 25–30 m ö h

Undersökningen

TYP AV UNDERSÖKNING: Arkeologisk utredning etapp 2

DATUM I FÄLT: 2018-11-27–2018-11-29

UNDERSÖKT YTA: ca 570 kvadratmeter

KOORDINATSYSTEM: SWEREF 99TM

HÖJDSYSTEM: RH2000

INMÄTNINGSSYSTEM: RTK-GPS

Personal: Fredrik Thölin (projektledare) Kerstin Westrin (arkeolog) Anders Tresjö (grävmaskinist)

Fynd förvaras: Inga fynd tillvaratogs

Arkivmaterial: Förvaras på SAU i väntan på beslut

Omslagsbild: Översiktsbild över utredningsytan mot N. Foto Kerstin Westrin, SAU

Allmänt kartmaterial: ©Lantmäteriet Medgivande MS2007/04080

Digitala planer: Fredrik Thölin och Kerstin Westrin

Lektör: Niklas Stenbäck & Jonas Wikborg

Layout: ord & form, Gudbrand Klæstad

Tryck: KPH Trycksaksbolaget AB, Uppsala

Innehåll

Sammanfattning 4

Inledning 5

Antikvarisk bakgrund 6

Topografi och fornlämningsmiljö 6

Tidigare undersökningar 6

Undersökningen 8

Metod och genomförande 8

Undersökningsresultat 9

Slutsats och utvärdering 11

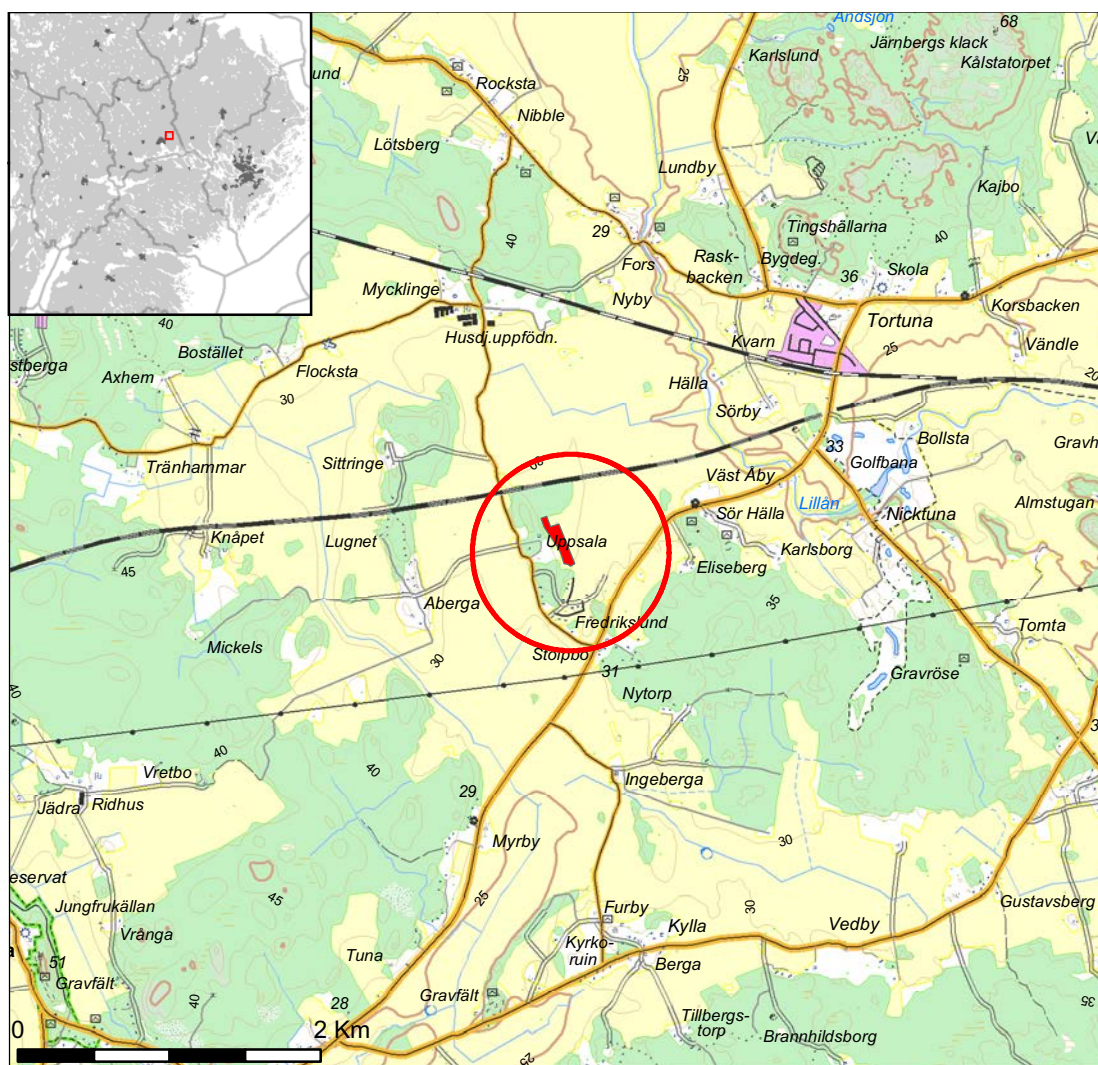
Referenser 12

Bilagor 13

Sammanfattning

Senhösten 2018 genomförde SAU under tre dagar en arkeologisk utredning etapp 2 inom fastigheten Mycklinge 5:1. Anledningen till den arkeologiska utredningen var att Gunnar Larsson, Aberga byar, planerar att bebygga ett trettiotal nya tomter i anslutning till befintligt tomtområde i Aberga byar. I närheten av exploateringsområdet finns flera registrerade fornlämningar som tidigare varit berörda av arkeologiska undersökningar.

Vid sökschaktningen hittades en härd (AH 312). Härden dokumenterades och undersöktes. I övrigt framkom inget av antikvariskt värde.

FIGUR 1. Utdrag ur Terrängkartan med undersökningsområdet markerat. ©Lantmäteriet Gävle. Medgivande MS2007/04080. Skala 1:50 000.

Inledning

Societas Archaeologica Upsaliensis har genom beslut av Länsstyrelsen i Västmanlands län utfört en arkeologisk utredning etapp 2 (dnr: 431-5130-2018) inom fastigheten Mycklinge 5:1, Tillberga socken, Västerås kommun, Västmanland. Utredningen utfördes på uppdrag av Gunnar Larsson Aberga byar med anledning av planerad nybyggnation. Fältarbetet utfördes under perioden 2018-11-27 till 2018-11-29.

I anslutning till den planerade bebyggelsen finns sedan tidigare registrerade fornlämningar bland annat flera gravfält (Tillberga 4:1, 4:4, 6:1 och 123:1), ensamliggandestensättningar (Tillberga 4:2 4:3, 128, 191, 193 och 195), en boplatz (Tillberga 163), en stensträng (Tillberga 124) samt en bytomt (Tillberga 96). Syftet med den arkeologiska utredningen var att ta reda på om fornlämningar skulle komma att beröras av det planerade arbetsföretaget. Resultatet av den arkeologiska utredningen ska kunna användas vid Länsstyrelsens fortsatta tillståndsprövning och utgöra underlag inför eventuella kommande arkeologiska åtgärder.

Antikvarisk bakgrund

Topografi och fornlämningsmiljö

Utredningsområdet ligger i Tillberga socken, cirka 2 kilometer söder om Tortuna samhälle, direkt norr om den redan bebyggda delen av Aberga byar. Utredningsområdet är beläget i svagt östligt sluttande åkermark öster om gården Uppsala. Åkermarken består av glacial lera och ligger ca 25 till 30 meter över havet. I väster och norr avgränsas utredningsområdet av moränhöjder och ett skogsbevuxet impediment. Öster om utredningsområdet angränsar åkermark och i söder gränsar utredningsområdet till åkermark samt impediment och moränhöjder.

Fornlämningsmiljön i närområdet är rik och utgörs mestadels av gravfält, stensättningar, skålgropsförekomster, en boplats samt en bytomt.

På impedimentet väster och norr om utredningsområdet är flera fornlämningar registrerade; främst gravfälten (Tillberga 4:1, 4:4, 6:1 och 123:1) samt ensamliggande stensättningar (Tillberga 4:2, 4:3, 39, 128, 191, 193 och 195). Gravfälten består mestadels av runda övertorvade stensättningar och högar. Vallby gamla tomt (Tillberga 96:1) är en bytomt med belägg från 1500-talet. Det är oklart vilken ålder byn har. Under 1700-talet utgjordes byn av två gårdar. Norr om utredningsområdet finns flera skålgropsförekomster (Tillberga 5, 129, 131, 132 och 165) och en stensträng (Tillberga 124). Norr om utredningsområdet i den nordliga kanten av impedimentet låg en numera undersökt och borttagen boplats (Tillberga 163). (Hallgren 2007, 2008).

Direkt utanför det sydostligaste hörnet av utredningsområdet finns uppgifter om en numera bortodlad källa, Pitängskällan (Tillberga 93:1). Källan kan vara felaktigt inprickad i fornminnesregistret. Markägaren Gunnar Larsson hävdar att källan är belägen längre söderut nedanför höjden med gravfältet Tillberga 28:1 (Hallgren 2007, 2008). Enligt markägaren är källan fortfarande synlig nedanför gravfältet (Tillberga 28:1) och kallas i folkmun för Pitängskällan (muntlig uppgift: Gunnar Larsson, Aberga byar, 2018).

Direkt söder om utredningsområdet ligger gravfältet Tillberga 6:1. Vid gravfältet har även spår av en gropkeramisk boplats hittats (Hallgren 2007). Intill den sydvästligaste delen av utredningsområdet ligger gravfältet Tillberga 123:1 och en husgrund (Tillberga 198).

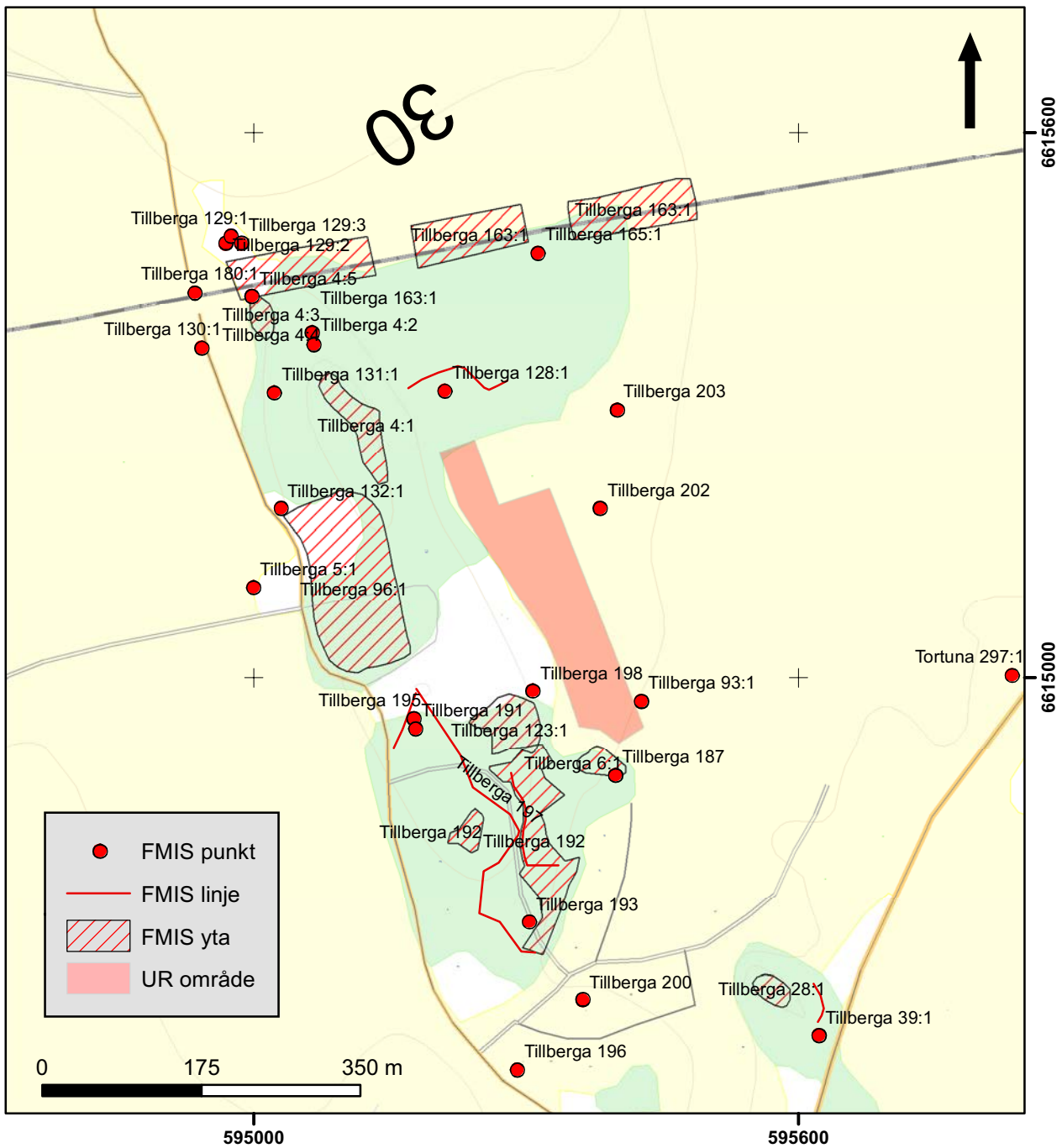
Tidigare undersökningar

Arkeologiska undersökningar har tidigare genomförts i direkt närhet till utredningsområdet. Boplatsen Tillberga 163 grävdes ut inför byggandet av Mäljarbanan. Boplatsen var belägen strax norr om utredningsområdet på den norra delen av impedimentet samt i åkermark. Sammanlagt undersöktes lämningar efter ett tiotal hus som i huvudsak daterades till yngre romersk järnålder och folkvandringstid (Hulth 1998).

Våren 2004 delundersöktes gravfältet Tillberga 6:1 av Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen. Gravfältet (Tillberga 6:1) hade tidigare skadats av täktverksamhet. Vid undersökningen av gravfältet (Tillberga 6:1) framkom två skadade gravar och en intakt grav. De båda skadade gravarna undersöktes. Den intakta graven dokumenterades i plan men undersöktes inte. Under de undersökta gravarna framkom ett äldre kulturlager med slagen kvarts och en bit neolitisk keramik (Hallgren 2008).

Stiftelsen Kulturmiljö Mälardalen utförde år 2007 en särskild utredning söder om det nu aktuella utredningsområdet. Den särskilda utredningen gjordes inför detaljplaneläggningen för den första etappen av Aberga byar (Hallgren 2007). Utredningsområdet var ca 13,8 hektar där 8 hektar utgjordes av åkermark. I åkermarken framkom inget av antikvariskt intresse. Resterande yta av utredningsområdet var impedimentsmark där delar av ytan senare kom att förundersökas (Hallgren 2008).

Öster om det nu aktuella utredningsområdet utförde Arkeologikonsult AB en arkeologisk utredning år 2012. Vid utredningen framkom sporadiska boplatslämningar. Boplatslämningarna bestod av en möjlig brunn, en härd, ett kulturlager, en grop samt två stolphål (Ermerud 2013).

FIGUR 2. Utdrag ur Fastighetskartan med utredningsytor och forn lämningar markerade. ©Lantmäteriet Gävle. Medgivande MS2007/04080. Skala 1: 7000.

Undersökningen

Metod och genomförande

Utredningen utfördes genom sökschaktning. Vid schaktningen användes en larvburen grävmaskin utrustad med planskopa och rototilt. Bredden på schakten var vanligen 1,5–2 skopbredder breda (ca 3 m) och 2–3 maskinlängder långa (ca 10–15 m). Totalt grävdes 21 schakt och ca 570 kvadratmeter frambandes (ca 2,5 %) i utredningsområdet som var ca 2,3 hektar stort.

Schakt, arkeologiska objekt och prover mättes in med RTK-GPS. Därefter överfördes och registrerades inmätt dokumentation i Intrasis för att sedan bearbetas i ArcMap. Fotografering (översiktsbilder, detaljbilder samt arbetsbilder) utfördes digitalt. Anläggningen som undersöktes grävdes med spade och undersöktes till 100 %. Alla schakt lades igen när fältarbetet avslutades.

Utredningen gjordes i slutet av november 2018 och den översta delen av matjorden var frusen (ca en decimeter). Vid sökschaktningen bröts den frusna matjorden sönder och avlägsnades innan sökschaktning kunde ske ner till anläggningsnivå (fig 3).

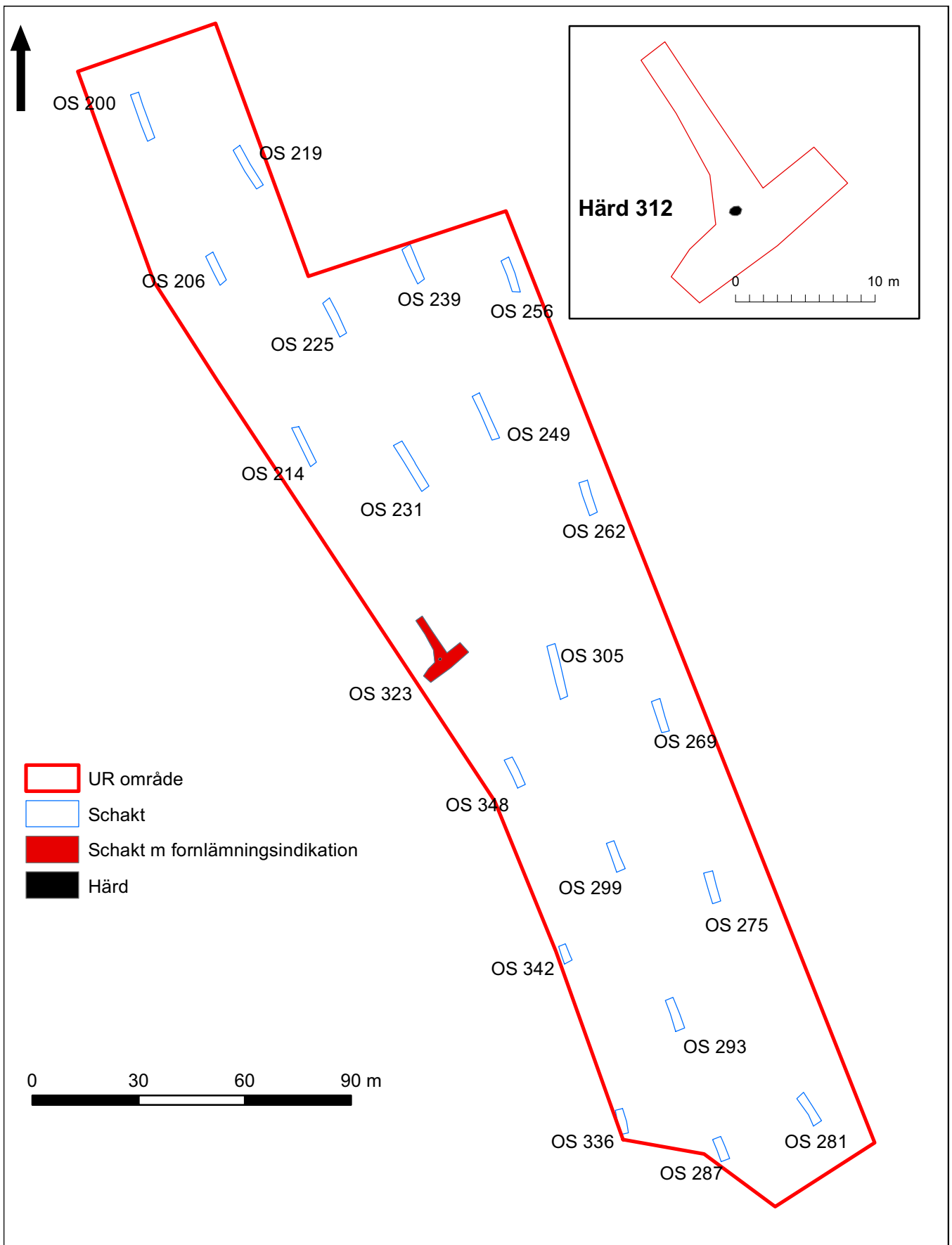
FIGUR 3. Den övre delen av matjorden var frusen och var tvungen att avlägsnas innan sökschaktning kunde ske ner till anläggningsnivå. Foto mot S. Foto Kerstin Westrin, SAU.

Undersökningsresultat

21 sökschakt grävdes under utredningen. Sökschakten gav inga indikationer på förekomst av fornlämningar inom utredningsområdet. I ett av schakten (schakt 323) framkom en härd (AH 312). De övriga sökschakten innehöll inga lämningar av antikvariskt intresse. Härden (AH 312) var något oval och mätte 0,9 m x 0,7 m (Ö-V) och var 0,17 m djup 0,17. Fyllning var mörkgrå och innehöll rikligt med kol, en del skörbränd sten (0,1 m stora) samt en bit tegel (ej tillvaratagen).

FIGUR 4. Sektion genom den undersökta härden AH 312. Foto mot Ö. Foto Fredrik Thölin, SAU.

FIGUR 5. Utredningsytan med sökschakt och arkeologiska objekt. Skala 1:1500

Slutsats och utvärdering

Utredningen har inte kunnat påvisa några spår efter förhistoriska aktiviteter inom utredningsområdet. Endast en lämning påträffades, en hård (AH 312) som innehöll en bit tegel. Härden blev undersökt och borttagen. I övrigt framkom inget av antikvariskt intresse.

Härden med tegel kan höra till aktiviteter som eventuellt kan kopplas till Vallby gamla bytomt (fornlämning Tillberga 96:1), belägen strax väster om undersökningsområdet. Förekomsten av tegel i härden visar att denna inte är förhistorisk utan har anlagts under historisk tid. Härden som framkom i den västra delen av utredningsområdet kan tyda på att den gamla bytomtens aktivitetssytor har sin östliga avgränsning nära området med härden.

Hela utredningsområdet låg relativt lågt i terrängen, den norra delen angränsade i öster till vattensjuk åkermark, och bedöms därför som minde lämpligt för en forntida bosättning. Betydligt bättre förutsättningar härför återfinns på högre belägna områden strax utanför utredningsområdet.

Referenser

- Ermerud, H. 2013. *Aberga 1:2. Tillberga socken, Västerås kommun, Västmanland*. Särskild utredning etapp 2. Rapporter från Arkeologikonsult 2013:2667.
- Hallgren, A-L. 2007. *Nybyggnation i Aberga. Särskild utredning. RAÄ 6 och 123, Aberga 1:2, Tillberga socken, Västmanlands län*. Kulturmiljövård Mälardalen Rapport 2007:69.
- Hallgren, A-L. 2008. *Nybyggnation i Aberga. Arkeologisk förundersökning. RAÄ 123 och 192, Aberga 1:2, Tillberga socken, Västmanlands län*. Kulturmiljövård Mälardalen Rapport 2008:24.
- Hulth, H. 1998. *Fyra järnåldersboplatser längs Mälarbanan. I: Suionum hinc civitates. Nya undersökningar kring norra Mälardalens äldre järnålder*. Red. K. Andersson. OPIA 19. Uppsala.

Muntlig Uppgift

Larsson, Gunnar. Aberga byar. 2018-11-27.

Arkiv och söktjänst

FMIS = Fornsök, www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html

Bilagor

Bilaga Schakttabell

Schakt nr	Längd meter	Bredd meter	Kvadratmeter	Schakt djup	Fornlämningsindikation	Matjordsdjup	Botten
200	13	2,5	32	0,45	Nej	0,4	Lera
206	9	2,5	21	0,45	Nej	0,4	Lera
214	12	2,5	19	0,45	Nej	0,4	Lera
219	13	2,5	30	0,4	Nej	0,35	Lera
225	11	2,5	26	0,45	Nej	0,4	Lera
231	15	2,5	39	0,45	Nej	0,4	Lera
239	10	2,5	27	0,45	Nej	0,4	Lera
249	14	2,5	30	0,5	Nej	0,45	Lera
256	10	2,5	23	0,45	Nej	0,4	Lera
262	10	2,5	24	0,45	Nej	0,4	Lera
269	9,5	2,5	22,5	0,45	Nej	0,4	Lera
275	9	2,5	22	0,4	Nej	0,35	Lera
281	9,5	2,5	22,5	0,4	Nej	0,35	Lera
287	7	2,5	16,5	0,45	Nej	0,4	Lera
293	9	2,5	23	0,45	Nej	0,4	Lera
299	8,5	2,5	20	0,45	Nej	0,4	Lera
305	15	2,5	37	0,5	Nej	0,45	Lera
323	17	2,5	83	0,45	Ja	0,4	Lera
336	9	2,5	16	0,45	Nej	0,4	Lera
342	6	2,5	11	0,45	Nej	0,4	Lera
348	9	2,5	21	0,45	Nej	0,4	Lera

SOCIETAS
ARCHAEOLOGICA
UPSALIENSIS